

Rosa Sitjà Geli, modista abans del prêt-à-porter

«Ara és un altre món diferent», diu Rosa Sitjà. L'únic que aguanta en perfecte funcionament des dels temps de la seva joventut és la vella màquina de cosir de pedals que va comprar ja fa molts anys a un viatjant de Girona que les oferia per les cases: «És una tot *terreno*», diu.

La Rosa va néixer a Viladasens el 1937. Els seus pares eren masovers del Molí, però ella no n'era la pubilla. Tampoc el seu home no era l'hereu de la família, així que, quan es van casar, van haver de comprar un mas on viure. Cal Baldiri és a tocar de la carretera, a Vilademuls, d'on era el seu home. «La casa era vella i ben arruïnada», diu. «La vam haver de fer tota nova. A baix hi teníem el bestiar. Ens va costar molt d'esforç. Ja érem casats i encara havíem de pagar el crèdit, però ho vam anar fent, jo cosint i el meu marit treballant al mas.» Me n'ensenyava una d'aquelles fotografies aèries que va comprar la gent de tants masos del país i que llueixen de la mateixa mida a parets diferents. Abans, amb set vaques i trenta vessanes se'n sortien. També se'n sortien

fent vestits de mudar. «Ara seria impossible. És una feina que vol moltes hores i les hores són molt cares.»

Rosa Sitjà quan anava a escola a Viladasens va veure que cosir li agradava. Un dia a la setmana les nenes feien *sus labores* i aprenien a fer puntes de coixí, punt de creu, brodat... A catorze anys, com que a pagès no hi havia gaires possibilitats, va començar a anar a aprendre de cosir amb la Nita, a Sant Jordi. Quan ja l'ajudava, la Nita li pagava set pessetes. Dos anys més tard va anar a fer *corte y confección, el corte*, que en diu ella, a Girona. Sis mesos d'acabar de polir els coneixements i de llançar-se a la piscina i oferir els seus propis serveis com a modista. De modistes n'hi havia a tots els pobles. De sastres, en canvi, només n'hi havia a Banyoles, a Figueres, a Girona i a Bàscara, del seu record. Hi havia feina per a tothom perquè també hi havia molta gent, set o vuit persones pel cap baix, a cada casa, on les diferents generacions compartien sostre, feina i vida.

Com que va començar a fer vestits a setze anys, al principi tenia molta por d'esguerrar-la. «No tinguis pro-

blema», va dir-li la Nita. «Si tens algun dubte vine aquí i ho arreglarem.» «I si l'esguerro, com ho faré?» «Tu vine, que sempre hi ha una solució.» De seguida van venir les clientes. I també els viatjants. El de can Corominas, de Banyoles, venia cada setmana amb els mostraris. Els mostraris eren uns àlbums amb tot de planes de cartró on hi havia retalls de roba enganxats amb les seves referències. Els drapets estaven tallats fent ziga-zaga, per evitar que es desfilessin. A partir d'aquells retalls, les clientes triaven com volien que fos el seu vestit, sempre amb el consell de la Rosa: «Perquè de vegades costa fer-se la idea de com quedarà un vestit fet a partir d'un retallet de roba tan petit». El viatjant portava la roba i podia tardar un mes o dos a cobrar. Tot estava basat, és clar, en relacions de confiança perquè, al capdavant, tothom es coneixia i ningú no hauria volgut quedar malament per uns metres de roba. Un cop triada es buscava el model, sovint a partir de les revistes. I llavors començava tot un ritual pràcticament debolit: prendre mides, treure els patrons,

>> Dos moments amb Rosa Sitjà Geli.

JUDIT PUJADÓ > TEXT I FOTOS

ADREÇA WEB
PER ESCOLTAR
L'ENTREVISTA
goo.gl/1w4fPv

marcar la roba amb aquells guixos plans de color, tallar, embastar, passar fils, emprovar, rectificar i tornar a emprovar, cosir... Entre naps i cols tenir un vestit costava dies, feina i diners.

Anys després altres noies van anar a aprendre de cosir a casa de la Rosa. Aprendre de cosir volia dir que les noies s'anaven fent l'aixovar, com havia fet ella. Llençols, tovalloles, camises de dormir... Calia tenir l'armari ben ple i preparat per quan arribés el moment, que era, naturalment, molt més aviat que no pas ara. «Venien cada tarda i feien *lo seu*. Les puntes es feien de ganxet. Es feien calats amb *punt de xel*. Brodàvem amb el tambor. Ui, és molt diferent un brodat a màquina d'un de fet a mà. Ara el jovent treballa. No *iran* a fer un brodat. S'hi estaran molts dies i això ja no es valora. Per fer un joc de llençols, si el brodaven tot, s'hi estaven més d'un mes. El dibuix el buscàvem i el calcàvem.» Mentre les noies aprenien fent-se l'aixovar, la Rosa cosia vestits, vestits de núvia, abrics, sobretot la roba que els veïns volien estrenar per anar a fires: les de Banyoles, les de Figueres, les de Gi-

rona... La feina s'acumulava i més d'una nit se l'havia passada cosint.

Els abrics duraven anys. Si calia, s'allargaven per baix amb un afegit de pell o d'una altra roba, se n'eixamplaven les costures..., el que calgués. Quan la Rosa es va casar tenia el vestit de núvia fet. «Quan *me* vaig casar la meua sogra em va dir: «Caram, amb aquest vestit blanc? I si has d'anar a un *enterro* què tindràs, negre?». I és que els dols eren llargs i la moda de vestir-se de blanc per casar-se entre les noies de cases populars va arribar tard. La germana de la Rosa, que només és set anys més gran, encara s'havia casat de negre.

Cap als trenta anys va plegar de fer de modista. Entràvem en l'era del prêt-à-porter. «Van començar a arribar les confeccions barates. La gent anava a les botigues, s'emprovaven el vestit i l'endemà mateix l'estrenaven.» Difícil de competir amb la immediatesa. Adeu-siau a l'exclusivitat. Si abans era impossible trobar algú amb el teu mateix vestit, a partir d'aquell moment començaria a ser habitual. Ens serialitzàvem. «A última hora vaig cometre

un error», confessa. «Com que havia decidit que plegava vaig anar dient a les clientes que aquell era l'últim vestit que els feia. Van haver-n'hi algunes, que no eren de Vilademuls, que van fer venir a buscar el vestit al nen petit o a la nena.» I la mare, que havia de passar a pagar, no va tornar mai més. «El meu marit em deia: «Mira que ets burra, no ho hauries d'haver dit», i ara riu de l'error.

A Vilademuls hi viuen unes quaranta persones. Només set o vuit són dels de sempre. Només a un parell o tres de masos viuen de la terra. Només a cal Baldiri tenen ramats. I a casa la Rosa encara queda el coixí de fer puntes amb una feina començada que mira el futur i la vella màquina de pedals. Damunt la màquina, el paper dels exercicis del taller de memòria que organitzen des de l'Àrea de Benestar del Consell Comarcal del Pla de l'Estany. La Rosa fa la punta per a unes cortines. Com abans, quan la comença a fer ja sap com quedarà. Un homenatge al temps que passa quan el toques amb les mans.

JUDIT PUJADÓ és escriptora.